

Фізіологія

спинного та великого мозку

Підготувала
викладач
фізіології
Дромашко М.В.

План:

- Особливості будови спинного мозку;
- Спинно-мозкові рефлекси
- Висхідні та низхідні провідні шляхи спинного мозку;
- Пірамідний та екстрапірамідний шляхи;
- Особливості будови довгастого мозку та мосту;
- Види ЧМН. Їхні функції;
- Рфлекси заднього мозку;
- Особливості будови середнього мозку.
- Децеребраційна ригідність
- Статичні, статокінетичні, орієнтовні рефлекси
- Функціональна організація кори головного мозку
- Структурно-функціональна організація мозочка;
- Структурно-функціональна організація лімбічної системи

Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи

Нервова система – це головна система, яка координує та регулює всі інші системи і органи людини, а також здійснює зв'язок з зовнішнім середовищем через органи чуття.

ЦНС(центральна нервова система)-головний та спинний мозок;

ПНС(периферична нервова система)-спинно-мозкові нерви, що формують корінці спинного мозку та черепно-мозкові нерви, які виходять з стовбура головного мозку

По функціональній ознаці НС поділяється на:

- Соматичну НС-чи анімальну – вона утворює зв'язок організму з зовнішнім середовищем, регуляцію скелетної мускулатури.
- Вегетативну НС(автономна НС)-регулює внутрішні процеси в організмі.

СПИННИЙ МОЗОК

Спинний мозок (*medulla spinalis*)—це відділ центральної нервової системи, розміщений в хребтовому каналі, являє собою тяж довжиною 41-45 см (у дорослого)

Вгорі через великий потиличний отвір переходить у головний мозок, а внизу, на рівні II поперекового хребця, закінчується звуженням, що має назву **мозкового конуса**. Від останнього відходить **термінальна нитка**, яка є атрофованою нижньою частиною спинного мозку.

Спинний мозок має сегментарну будову. Розрізняють такі сегменти:

1. шийні C_{I-VIII} (8 сегментів)
2. грудні Th_{I-XII} (12 сегментів)
3. поперекові L_{I-V} (5 сегментів)
4. крижові S_{I-V} (5 сегментів)
5. куприкові Co_{I-III} (1-3 сегментів)

Кожний сегмент має дві пари корінців: дорсальні або задні, і вентральні або передні.

* Сегмент

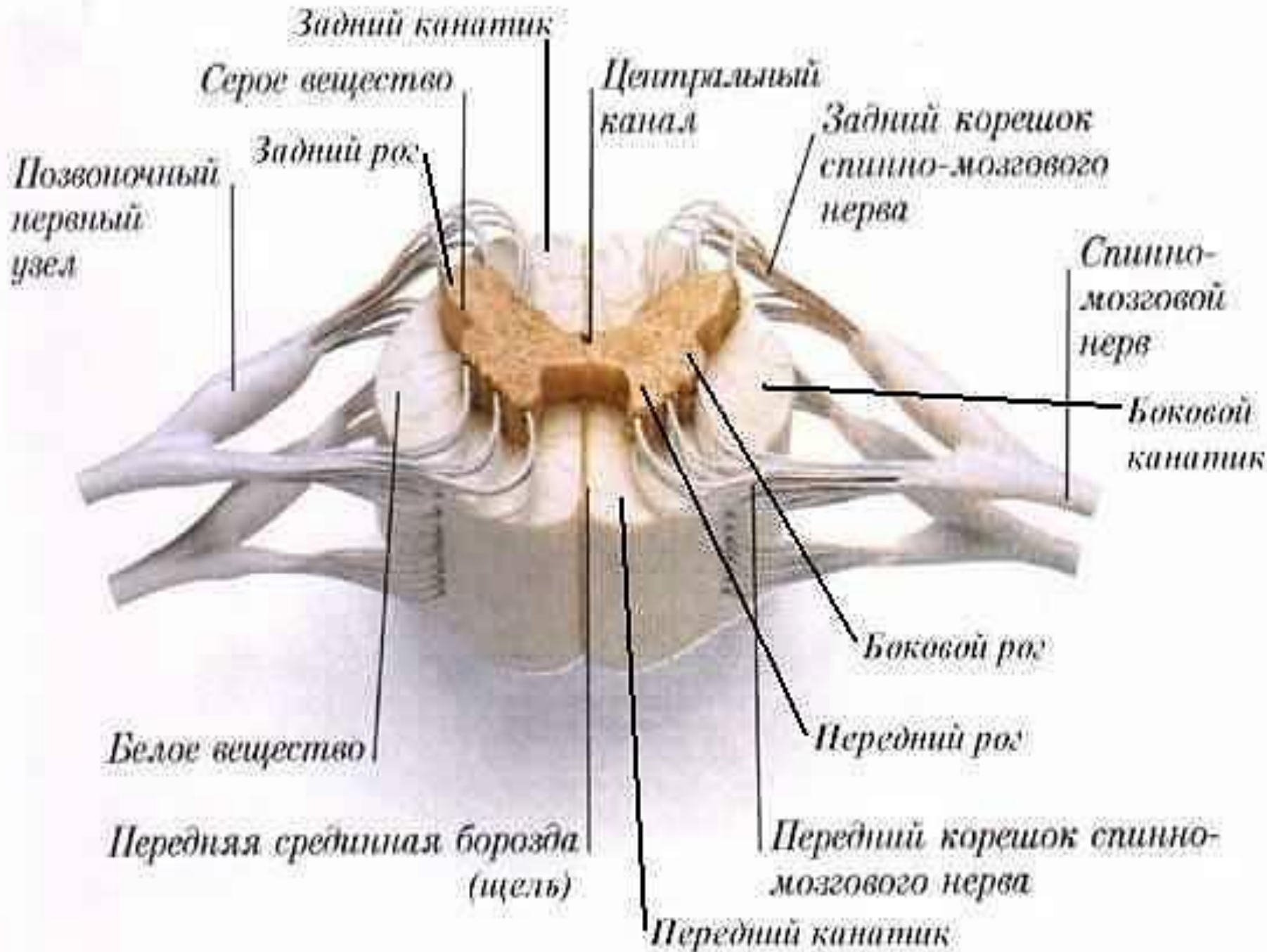
частина спинного мозку, якій належить дві пари спинномозкових корінців.

- На поперечному зрізі спинного мозку, в центрі розрізняють сіру речовину, а по периферії - білу.
- Сіра речовина відповідно до корінців має передні та задні роги, між ними проміжна зона. У грудних сегментах є ще й бокові роги. У центрі сірої речовини знаходиться спинномозковий центральний канал, у якому циркулює цереброспинальна рідина (спинно-мозкова).
- Біла речовина спинного мозку поділяється рогами сірої речовини на три пари канатиків: **ПЕРЕДНІ, БІЧНІ ТА ЗАДНІ.**

Нейрони спинного Мозку

- 1. Мотонейрони** або **рухові (еферентні) нейрони**. Вони розміщені в передніх рогах спинного мозку. Їх аксони утворюють передні корінці спинного мозку.
- 2. Інтернейрони**, які є проміжними знаходяться в задніх рогах спинного мозку отримують інформацію з чутливих гангліїв та передають її на мотонейрони.
- 3.** симпатичні та парасимпатичні **вегетативні нейрони**, які знаходяться в бокових рогах спинного мозку
- 4. асоціативні нейрони** -нейрони, які забезпечують внутрішньосегментарні та міжсегментарні зв'язки

Нервові волокна спинного мозку

рухові-нісхідні

чутливі-висхідні

комісуральні-об'єднують 2 половини мозку

Всі спинно-мозкові нерви змішані, т.я. Утворенні від злиття чутливого(заднього)та рухового (переднього) корінця.

На чутливому корінці до його злиття з руховим знаходиться спинальний ганглії, в якому знаходяться чутливі нейрони, дендрити яких йдуть з периферії, а аксон входить через з

Передній корінець утворений аксонами мотонейронів передніх рогів СМ.

Функції спинного мозку

Власні функції
спинного мозку:

Провідникова
функція.

фазні
рефлекси;

тонічні
рефлекси;

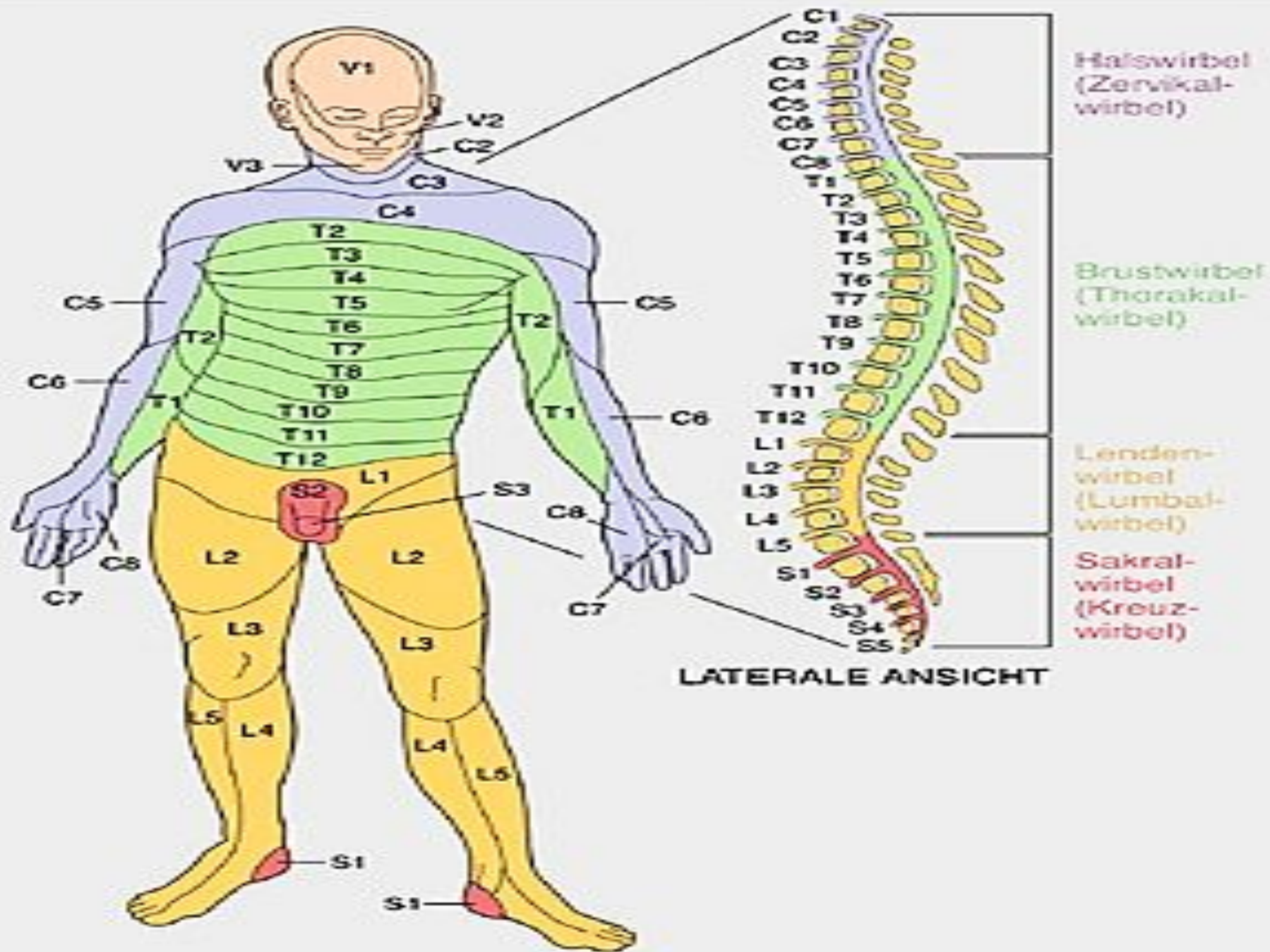
вегетативні
рефлекси.

Рефлекторна функція(власні функції)

спинного мозку полягає в тому, що в ньому закладені центри рефлексів.

Так, скажімо, мотонейрони шийних та грудних сегментів забезпечують регуляцію дихальних м'язів, в шийних та грудних сегментах-центри м'язів верхніх кінцівок, грудних сегментах –центри серцебиття, регуляції кров'яного тиску, потовиділення, в крижових сегментах-центри дефекації, сечовиділення, статевих функцій.

Крім того окремі рефлекторні дуги проходять в строго визначених ділянках спинного мозку, такі ділянки тіла, які інервуються спинномозковими нервами певних сегментів називаються **дерматоми** або **метамери**.

Halswirbel
(Zervikal-
wirbel)

Brustwirbel
(Thorakal-
wirbel)

Lenden-
wirbel
(Lumbal-
wirbel)

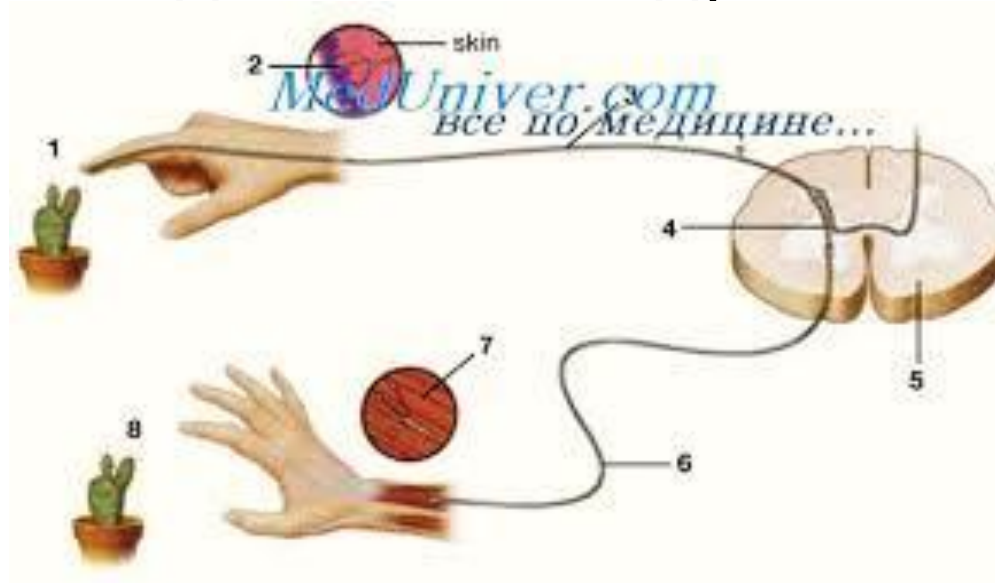
Sakral-
wirbel
(Kreuz-
wirbel)

LATERALE ANSICHT

ФАЗНІ РЕФЛЕКСИ-рефлекси, які зумовлюють короткочасне скорочення м'язів у відповідь на подразнення.

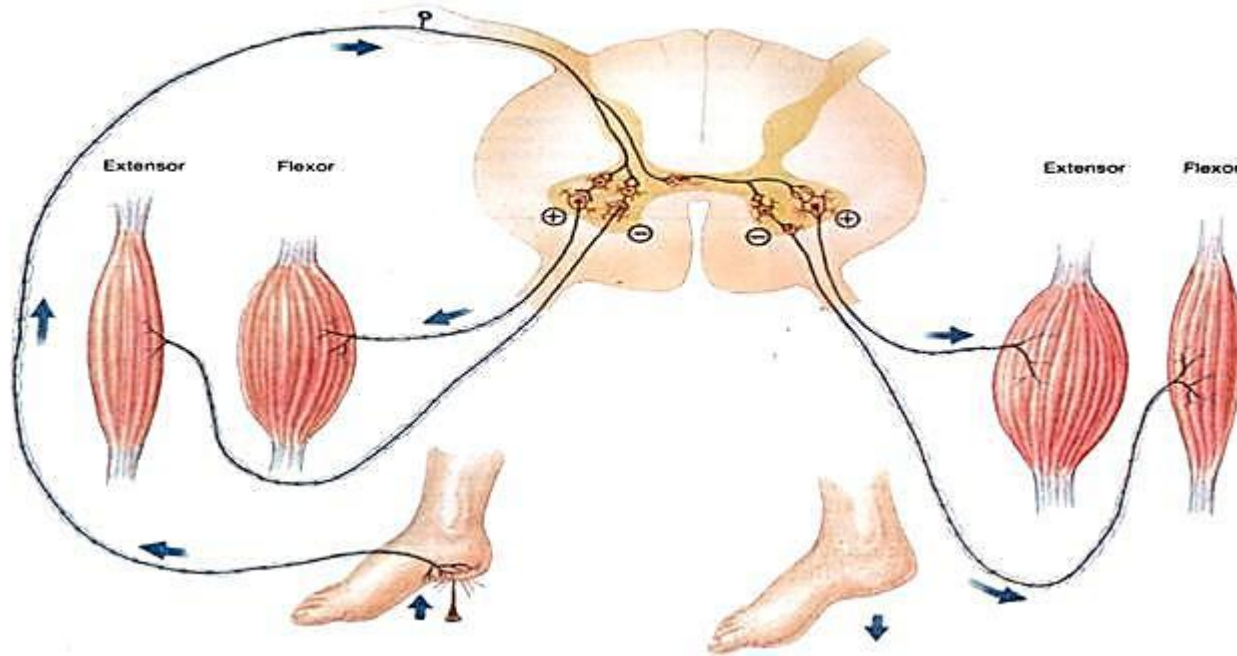
1. Захисні рефлекси – велика група згинальних рефлексів, захищаючи організм від пошкоджуючої дії надмірних та небезпечних для життя подразників.

2. Ритмічні рефлекси – правильне чередування протилежних рухів (згинання і розгинання), об'єднані з тонічним скороченням певних груп м'язів (рухові реакції чесання та ходьби).

При активації мотонейрона розгинача з одного боку СМ, з іншого боку СМ мотонейрон розгинача гольмується, зате активується мотонейрон згинача.

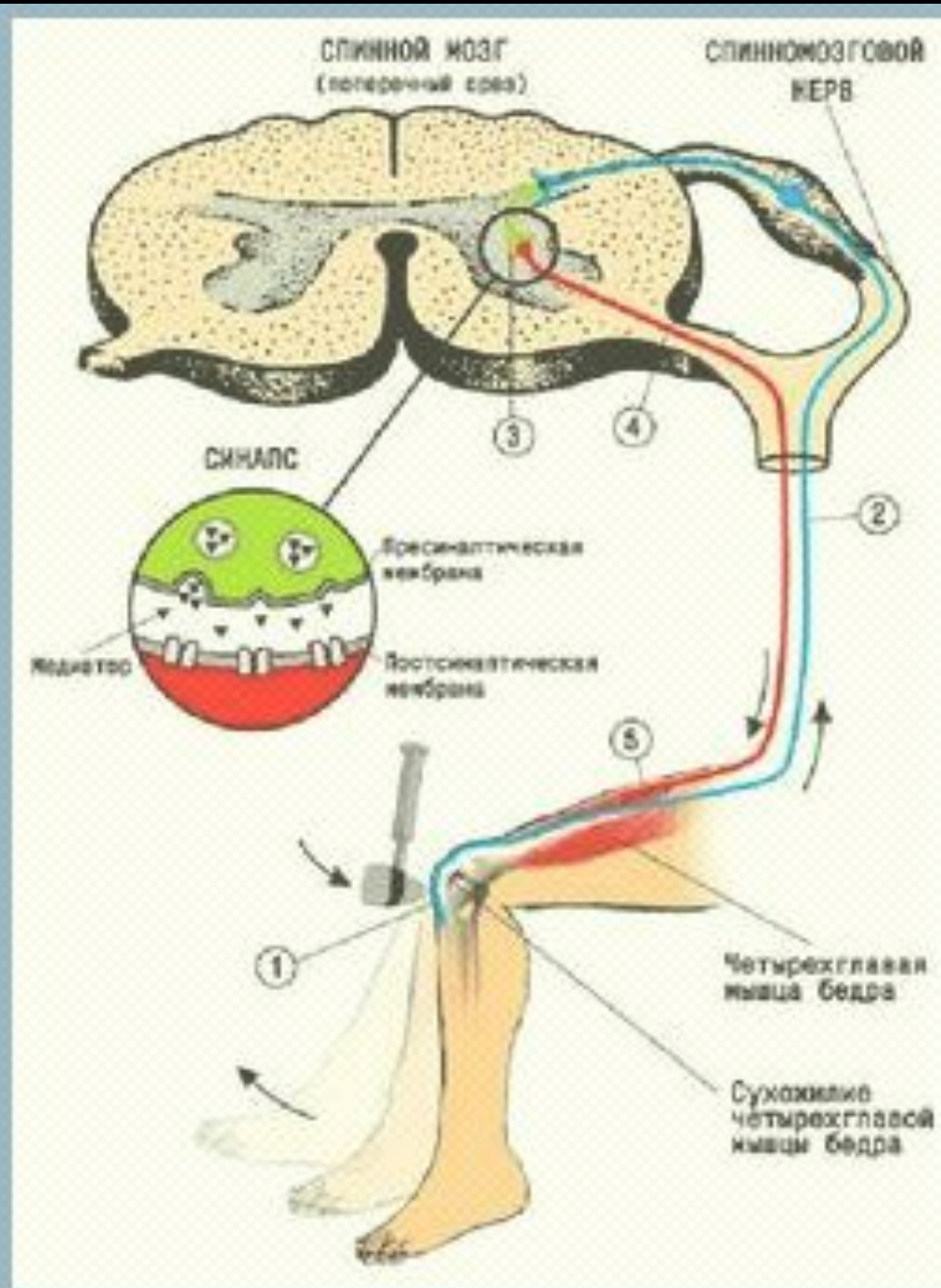
Перехресно-розгинальний рефлекс

2. Сухожилкові рефлекси—виникають

при швидкому розтягуванні м'яза
Всім відомий колінний рефлекс, коли при ударі неврологічним молоточком по сухожилку чотирьохголового м'яза стегна різко розгинається гомілка. До таких рефлексів ще відносяться ахіллів рефлекс, рефлекс з сухожилків ліктювого та променевого м'язів.

Шкірні рефлекси—при швидкому подразненні шкіри виникають скорочення м'язів

- **Вегетативні рефлекси** - відповідна реакція внутрішніх органів на подразнення соматичних (шкірних, сухожилкових) та вісцеральних (органних) рецепторів.
- **Вегетативні центри розміщені в бокових рогах спинного мозку і відповідають за діяльність систем травлення, дихання, сечостатевої системи, тонус кровоносних судин.**
- *Наприклад папіло-моторний рефлекс(у відповідь на подразнення шкіри піднімається волосся на ній)*

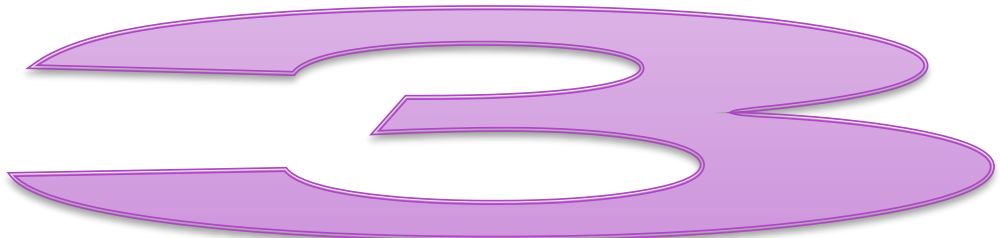
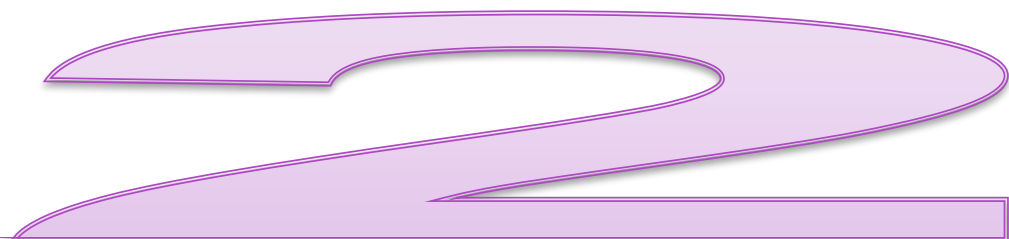
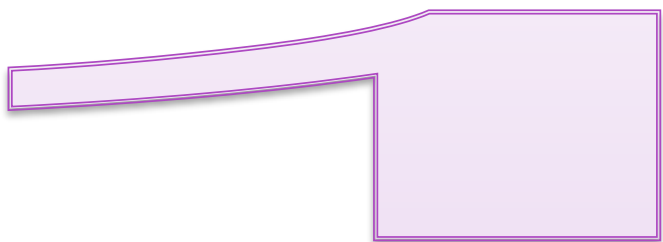
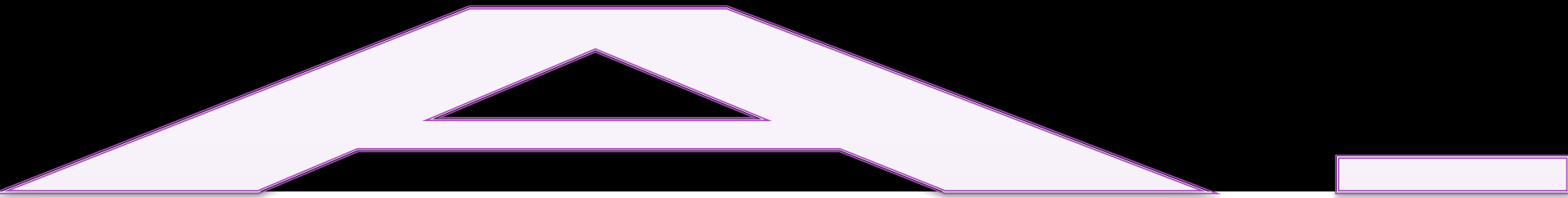

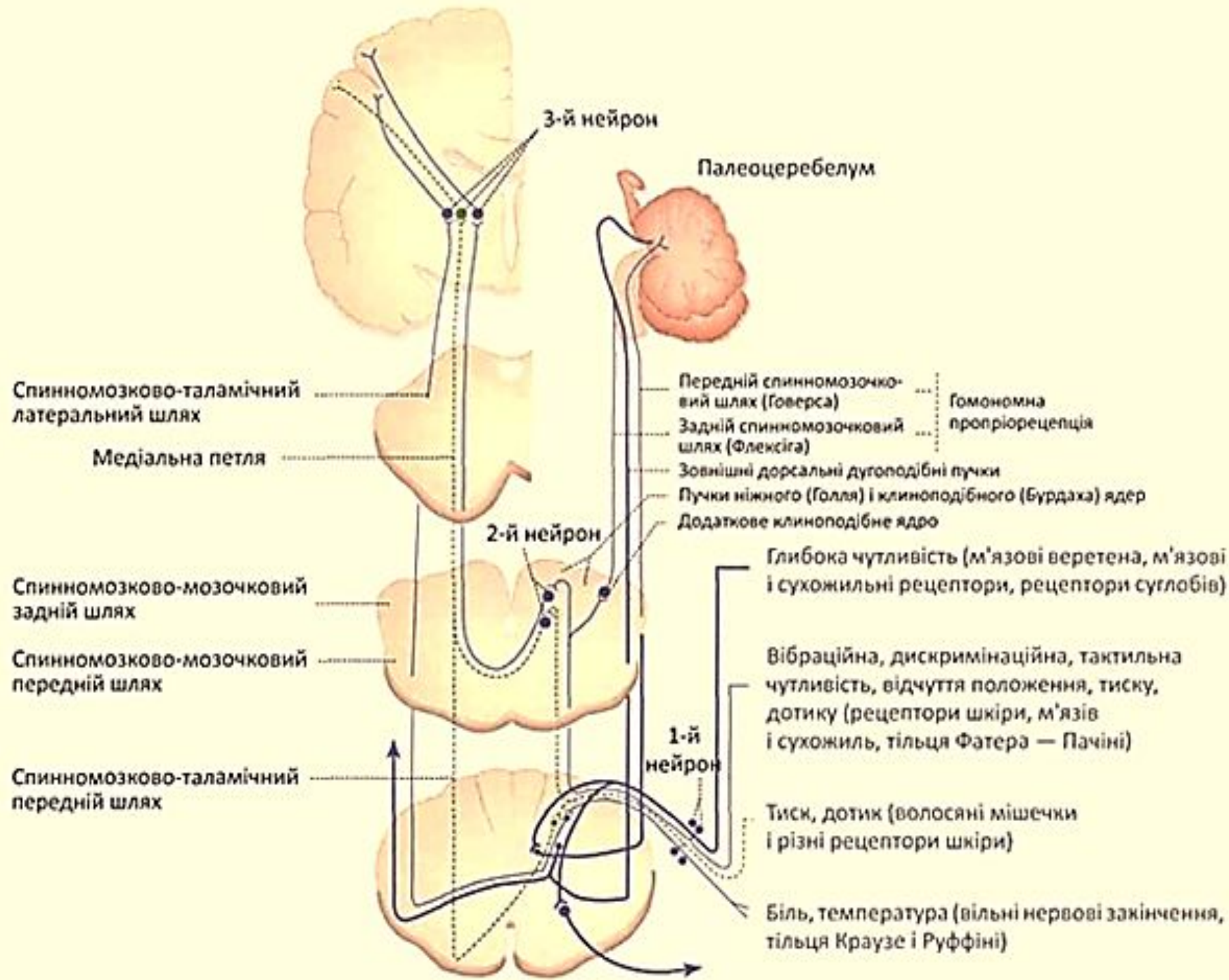
Види спинальних рефлексів

- **Тонічні рефлекси:** Власне рефлекси м'язів виникають при подразненні рецепторів розтягу м'язових волокон і сухожильних рецепторів. Вони проявляються в довготривалому напруженні м'язів при їх розтягненні (тонус м'язів)
- **Рефлекси положення (позні)** направлені на довготривале підтримання скорочення груп м'язів, що надають тілу позу і положення в просторі

Функції спинного мозку:

Провідникова функція спинного мозку полягає в тому, що від тіл його нейронів починаються і в канатиках білої речовини проходять волокна висхідних провідних шляхів; на мотонейронах спинного мозку або пов'язаних з ними інтернейронах закінчуються волокна низхідних провідних шляхів.

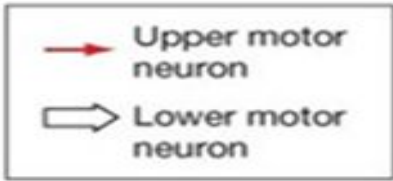

- 4. **дорсальний(задній) спинномозочковий тракт (пучок Флексіга)**
  - Локалізація :бокові канатики спинного мозку
  - Пропріорецептори з м'язів, зв'язок та шкіри кінцівок → мозочок
  - Функціональне призначення: чуття розтягу та тону м'язів .
  - він не перехрещується.
- 5. **вентральний (передній) спинномозочковий шлях (пучок Говерса).** Передає чутливу інформацію до мозочка, але перед тим перехрещується. Два цих шляхи беруть участь в збереженні тону м'язів при здійсненні рухів та збереженні пози тіла.

Провідникова функція спинного мозку-провідні шляхи

- Б. Рухові (низхідні):
  1. **Кортикоспинальний (пірамідний)**. Локалізація: передній пучок (неперехрещений)-передні канатики спинного мозку; латеральний(перехрещений)-бокові канатики спинного мозку.
- Моторна зона кори головного мозку → мотонейрони передніх рогів СМ
- Функціональне значення: довільні, усвідомлені рухи.
- Цей провідний шлях лежить в основі так званої **пірамідної системи**.
- Назва через те, що він проходить на задній поверхні довгастого мозку, утворюючи піраміди ДМ.

Руховий гомункулус на первинній моторній корі в лівій півкулі

Кортико-бульбарний шлях

Мотрні ядра черепно-мозкових нервів

Мотрні ядра черепно-мозкових нервів

Ніжки головного мозку

Середній мозок

Довгастий мозок

Перехрест пірамідного шляху

піраміди

Латеральний кортикоспінальний шлях

Передній кортикоспінальний шлях

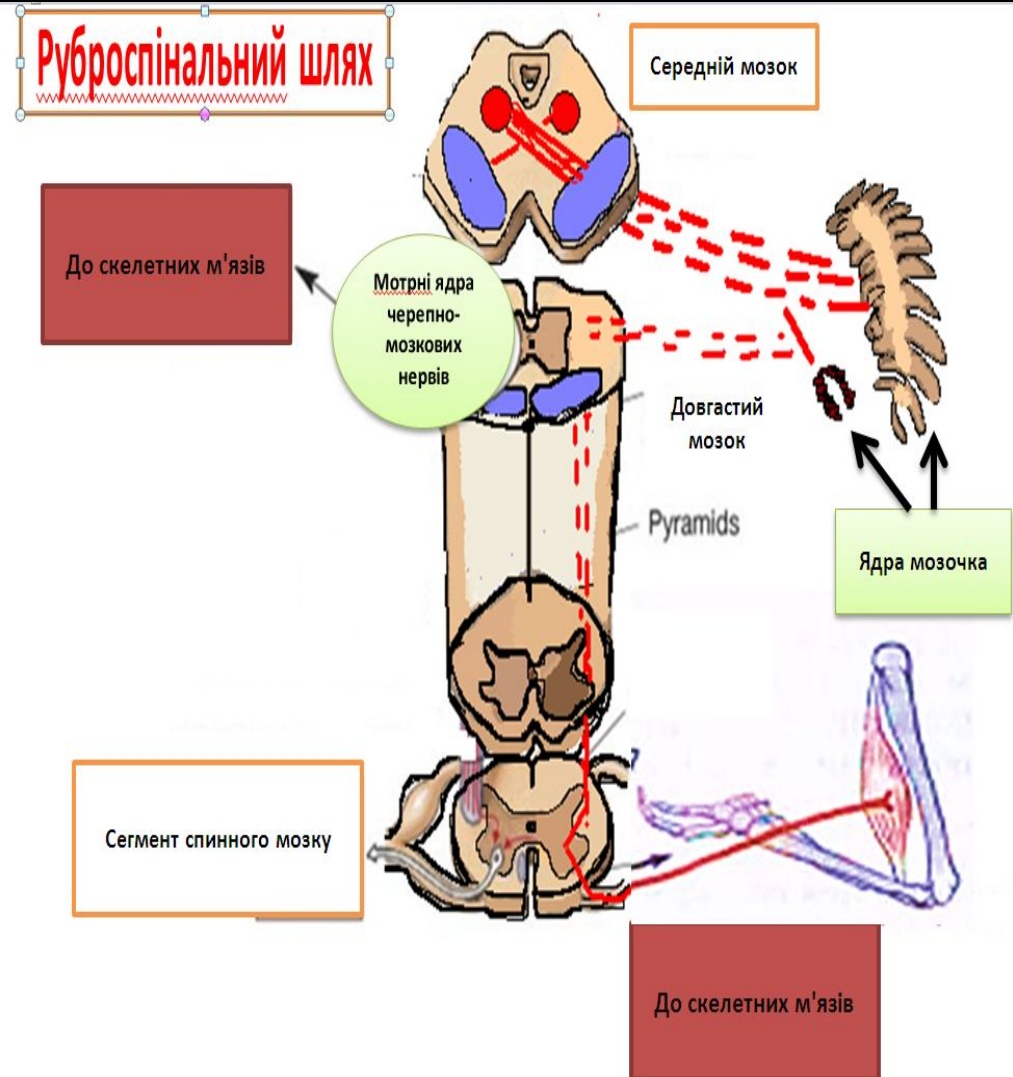
Сегмент спинного мозку

Кортикоспінальний (пірамідний) шлях

Провідникова функція спинного мозку-провідні шляхи

- Б. Рухові (низхідні):
  2. Руброспинальний (Монакова).
- Локалізація: бокові канатики спинного мозку.
- Червоне ядро середнього мозку → мозочок → інтернейрони спинного мозку
- Функціональне значення: виконання мимовільних рухів та підтримання пози тіла

Провідникова функція спинного мозку-провідні шляхи

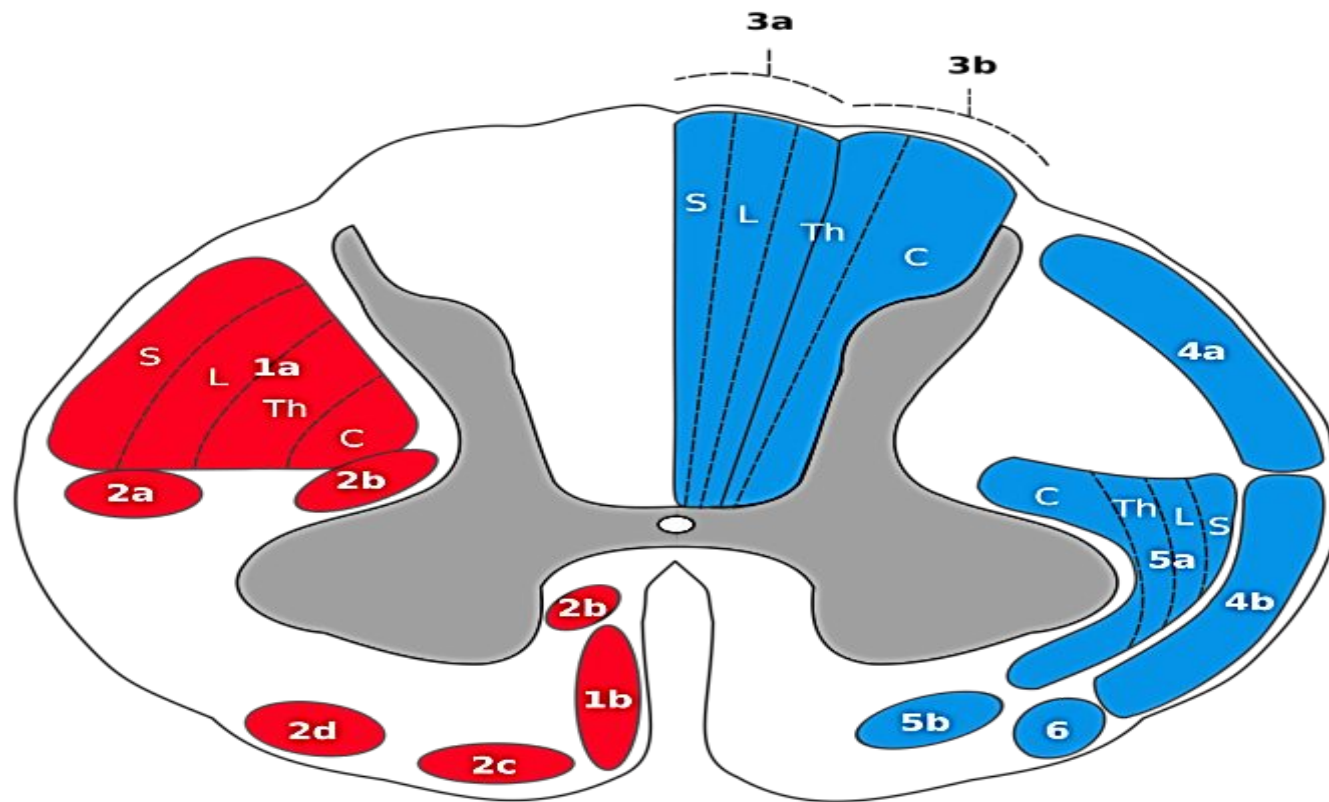
3. Вестибулоспинальний шлях

- нервовий центр вестибулярного апарату(ядро Дейтерса)(в мості головного мозку)→мозочок→ довгастий мозок →передні роги спинного мозку.
- Функціональне призначення :регулює тонус мускулатури, координацію рухів, рівновагу та орієнтацію в просторі.

4. Ретикулоспинальний шлях (ретикулярно-спинномозковий)-

- ретикулярна формація стовбура мозку →мотонейрони спинного мозку.
- Функціональне призначення :справляє гальмівний вплив на мотонейрони і ,в свою чергу,на м'язи та рефлекси.Бере участь в організації складних рухів та підтриманні пози тіла.
- Три останні шляхи відносяться до **екстрапірамідної системи**.

Рухові шляхи(червоні):

1. Пірамідні шляхи(1а-латеральний;1б-передній);
2. Екстрапірамідні тракти(2а-руброспинальний,2б-ретикюлоспинальний,2с-вестибулоспинальний тракт,2д-);

Чутливі шляхи:

1. за-тонкий пучок Бурдаха;зв-клиновидний пучок Голя;4 –спинномозочкові задній,передній; 4 –бічний та передній спиноталамічний тракти

- **СПІНАЛЬНИЙ ШОК-**
пригнічення
рефлекторної
діяльності СМ нижче
рівня травми
(відсутність
сухожильних
рефлексів, зниження
тону м'язів,
порушення
чутливості та

Головний мозок
утворений
3-ма відділами:

Стовбур
ГОЛОВНОГО
МОЗКУ:

Довгастий
МОЗОК

Міст

Середній мозок

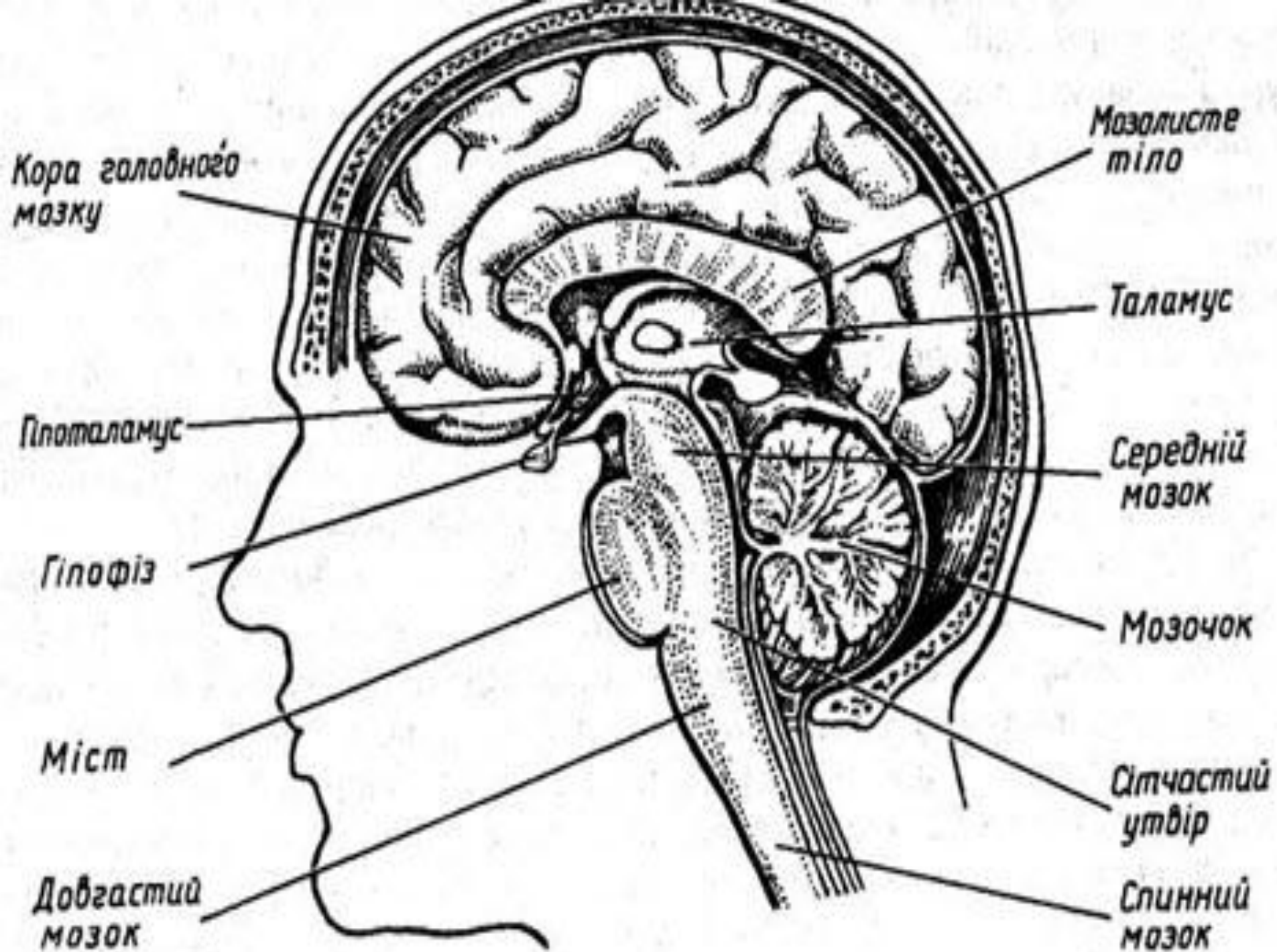
Мозочок

Підкіркові
структури:

Базальні ядра

Проміжний
МОЗОК

Півкулі
ГОЛОВНОГО МОЗКУ

**Кора больших
полушарий**

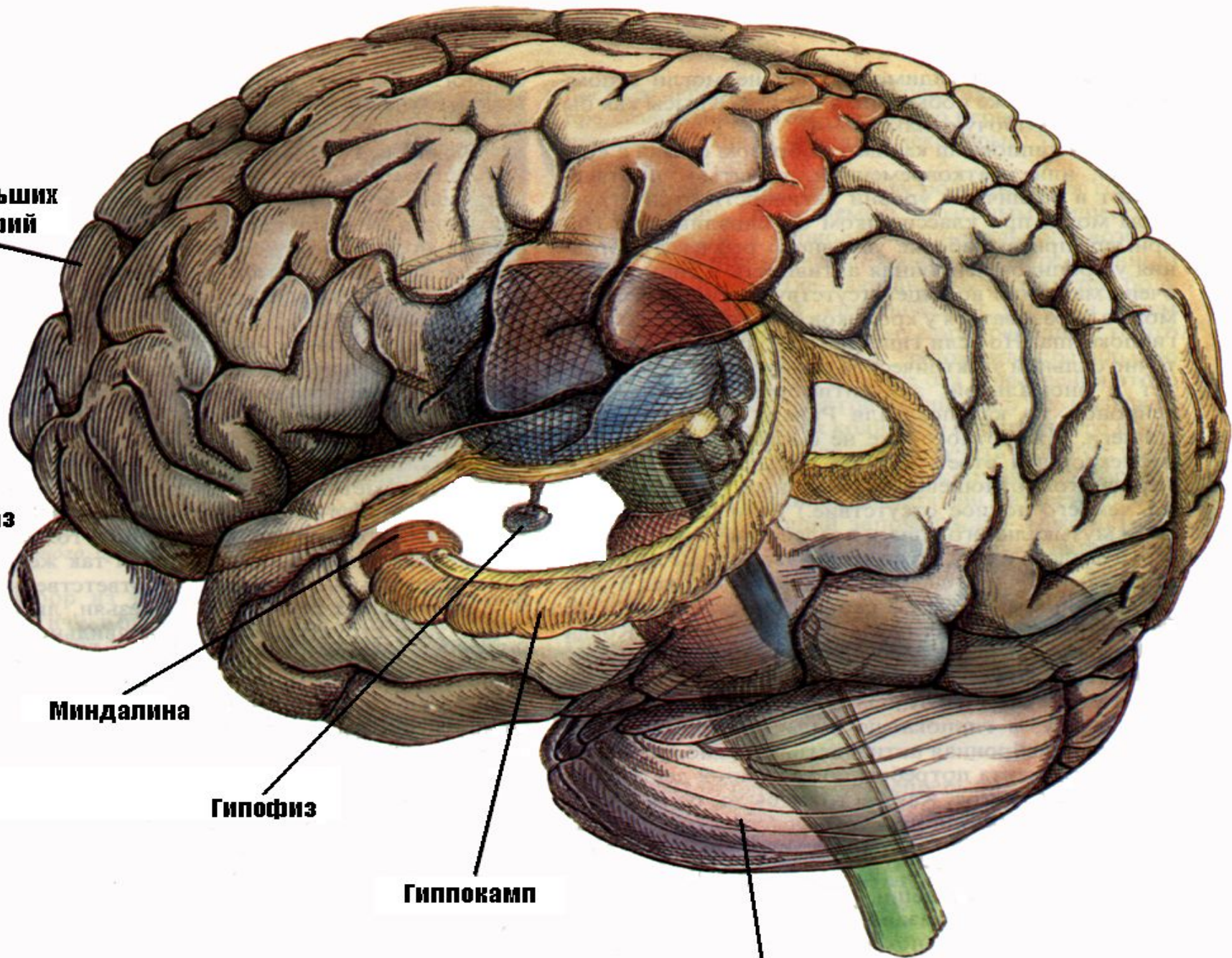
Глаз

Миндалина

Гипофиз

Гиппокамп

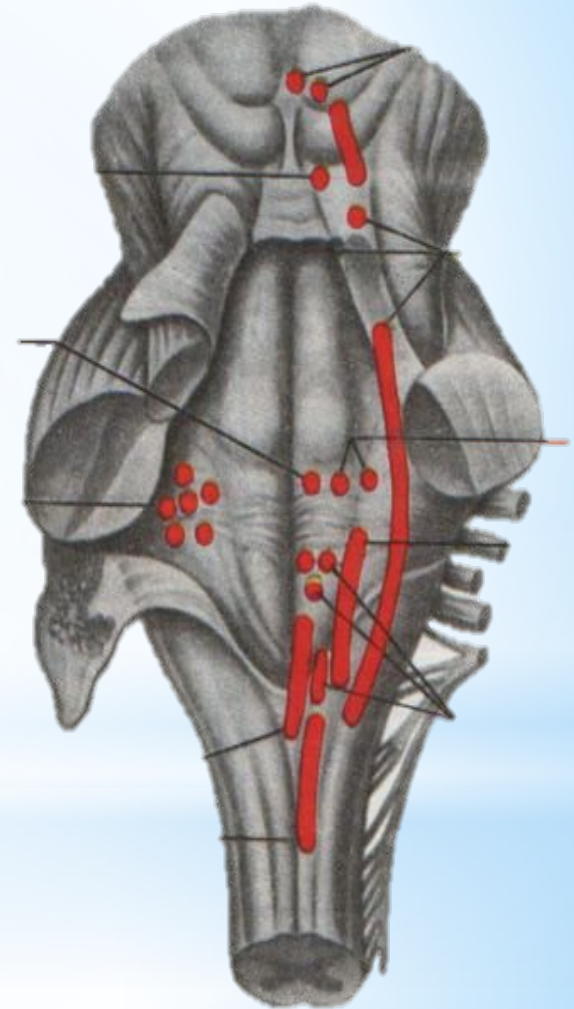
Мозжечок

ДОВГАСТИЙ МОЗОК

- **medulla oblongata**-продовження спинного мозку
- Сіра речовина в ДМ утворює скупчення ядра.
- Функції :власні
  - ядра 8 пар ЧМН.(з 5-12);
- Рефлекторні:
  - Вегетативні(життєво-важливі центри: дихальний, серцевосудинний)
  - Соматичні (soma-тіло) функції,які заключаються в підтриманні положення тіла відносно поверхні землі (антигравітаційна поза)

PONS

MIDDLE
CEREBELLAR
PEDUNCLE

MIDDLE
CEREBELLAR
PEDUNCLE

OLIVE

PYRAMID

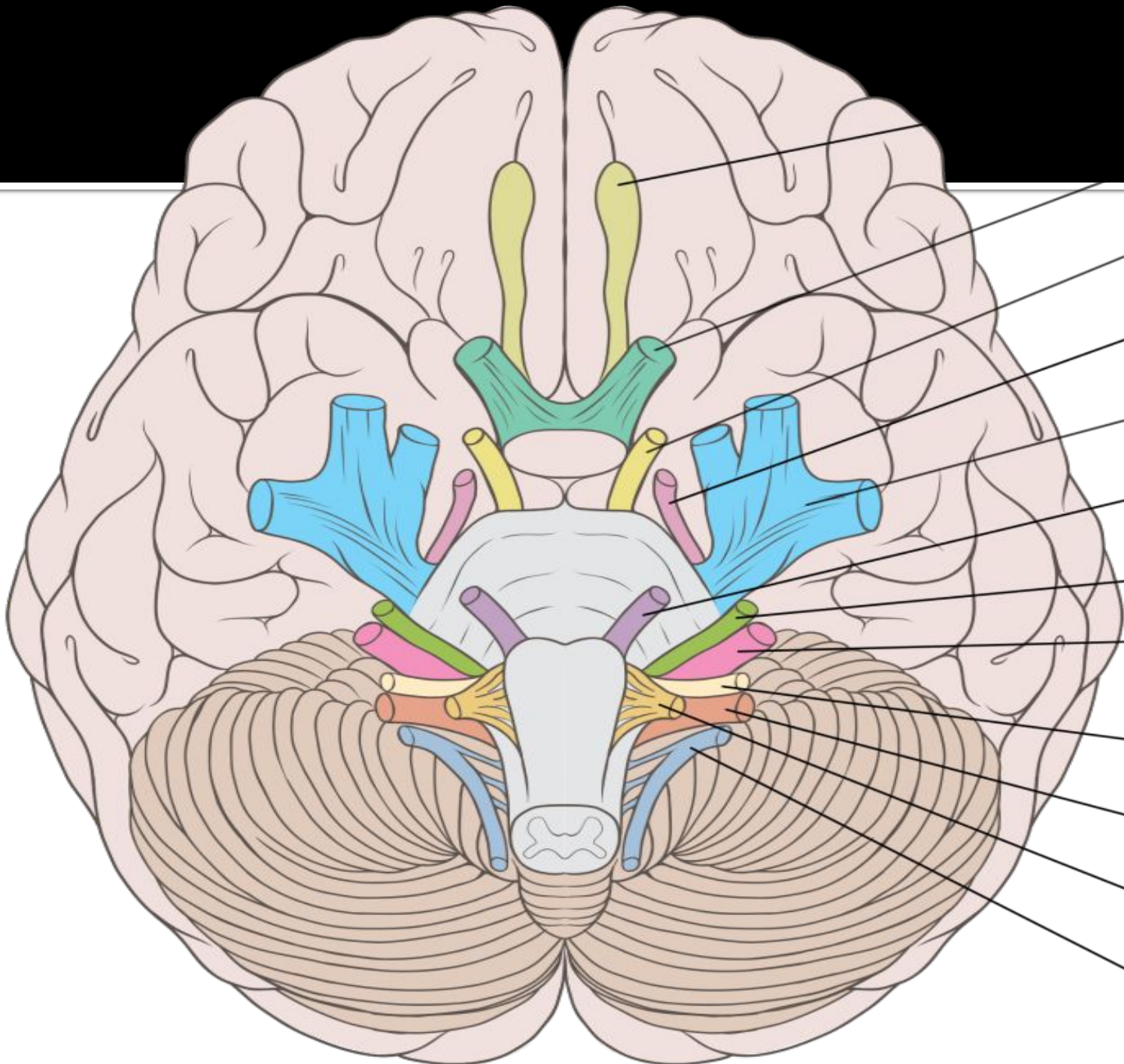
PYRAMID

OLIVE

MEDULLA
OBLONGATA

S
M
H

- I Нюховий
- II Зоровий
- III Окоруховий
- IV Блоковий
- V Трійчастий
- VI Відвідний
- VII Лицевий
- VIII Присінково-завитковий
- IX Язико-глотковий
- X Блукаючий
- XII Під'язиковий
- XI Додатковий

рефлекторна:

Захисні рефлекси (сльозотеча, чхання, мигання,
кашльовий і блювотний рефлекси)

Установчі рефлекси: підтримання тонусу м'язів необхідний для підтримання пози та здійснення робочих актів (антигравітаційна поза)

лабіринтні рефлекси, які сприяють правильному розподіленню м'язового тонусу між окремими групами м'язів і установці тої чи іншої пози тіла

Рефлекси пов'язані з функціями дихання, кровообігу, травлення

Функції довгастого

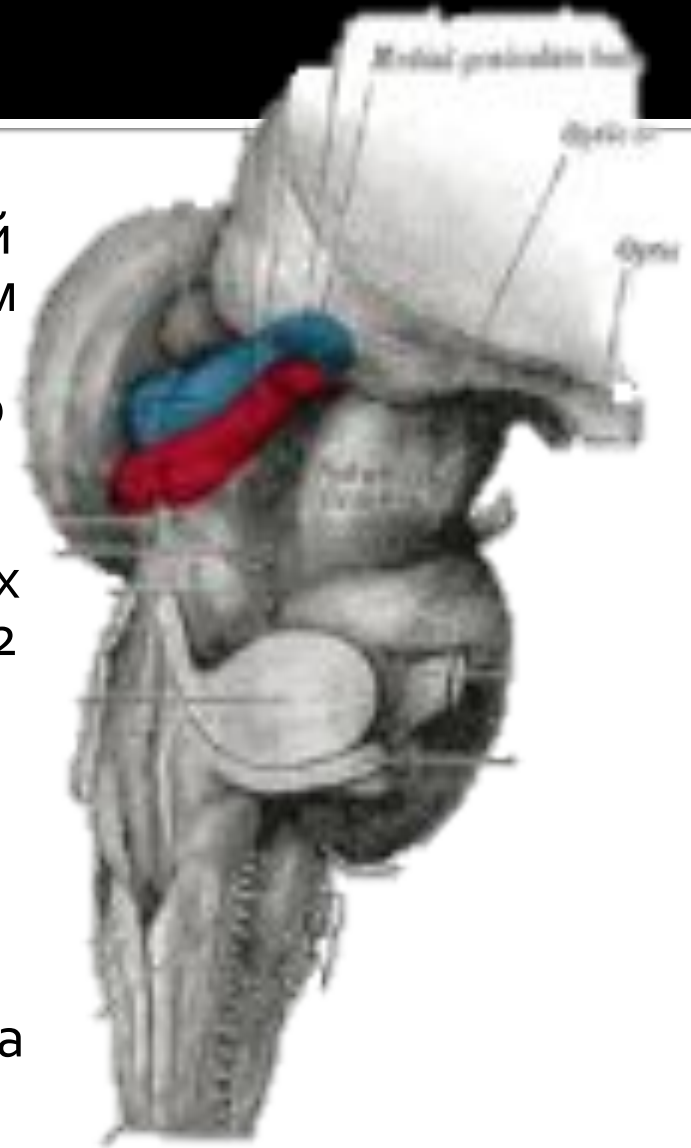
Провідникова (ч/з ДМ проходять висхідні та низхідні шляхи, які з'єднують СМ з ГМ)

Мозку

Рефлекторні центри: дихальний, судинноруховий, травний центри

СЕРЕДНІЙ МОЗОК

- відділ головного мозку розташований між мостом (pons) і проміжним мозком (diencephalon), древній зоровий центр. Включено в стовбур головного мозку
- Ніжки мозку, ядра 3 (окорухового нерва), 4 (блоковий нерв) пар черепних нервів, пластинку покриву (2 верхніх і 2 нижніх горбики), червоні ядра і чорна речовина, ретикулярна формація середнього мозку
- Чотирьохгорбкове тіло:
  - Передні горбики-сітківка очей
  - Задні горбики з слухового аналізатора

Статичні(підтримка пози):

- Підтримання визначеної пози та положення тіла у просторі. Імпульсація з пропріорецептори м'язів шиї (шийні тонічні рефлекси) і рецептори вестибулярного аналізатора (вестибулярні тонічні рефлекси)
- Тонічні шийні рефлекси. У тварин під час нахилу голови вниз підвищується тонус згиначів передніх кінцівок і розгиначів задніх

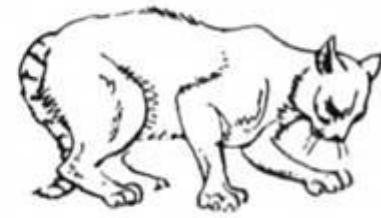
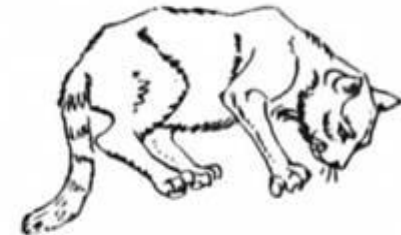
Статокінетичні-збереження пози та підтримання рівноваги у разі прискорення:

- Горизонтальне прискорення;
- Вертикальне (ліфтні реакції);
- Кутове

Рефлекси серед

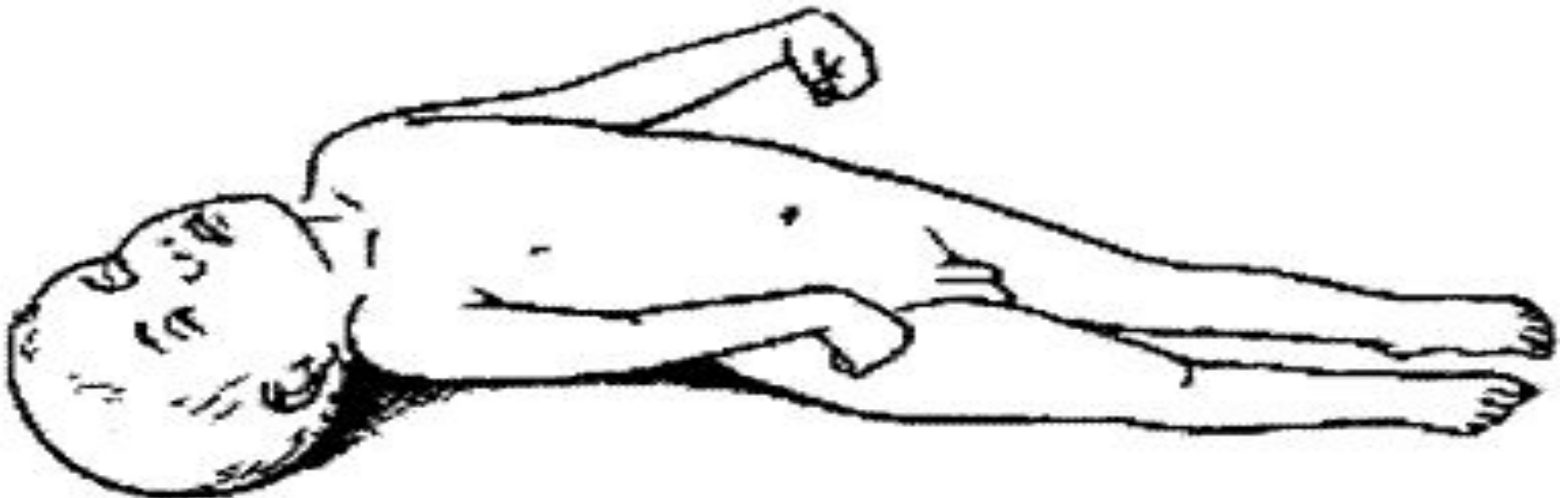
Рефлекси випрямлення (ре- вестибулярного апарату сприйма про неприродне положення голови до ЦНС і голова повертається в пс вгору → подразнюються пропріоре шії → сигнал в ЦНС → перерозпод тулуба і кінцівок і тварина набуває положення)

Орієнтовні рефлекси (зоровий слуховий)

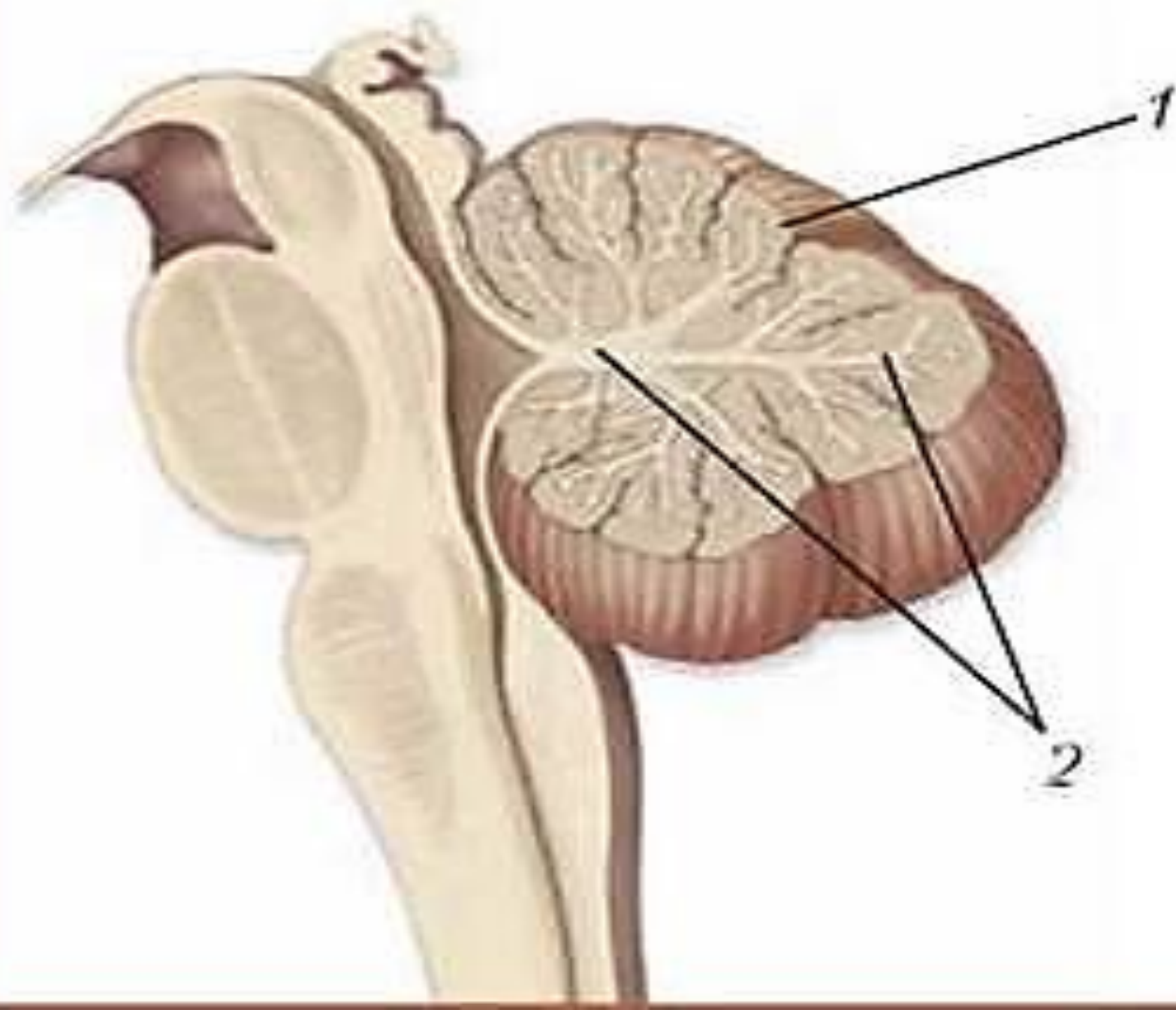
Децеребраційна ригідність

- Перерізка на межі між червоними ядрами(середній мозок) та довгастим мозком- Полягає цей стан у різкому підвищенні тону (гіпертонусі) м'язів-розгиначів кінцівок, тулуба, шиї. Характерною буде поза тварини: передні і задні кінцівки, хвіст випрямлені, тулуб вигнуто дугою донизу, голова закинута назад

- **«Как скульптор избирательно удаляет резцом все лишнее из первоначально бесформенного камня, так и мозжечок, подавляя торможением лишние возбуждения, добивается четкой формы двигательной реакции»**

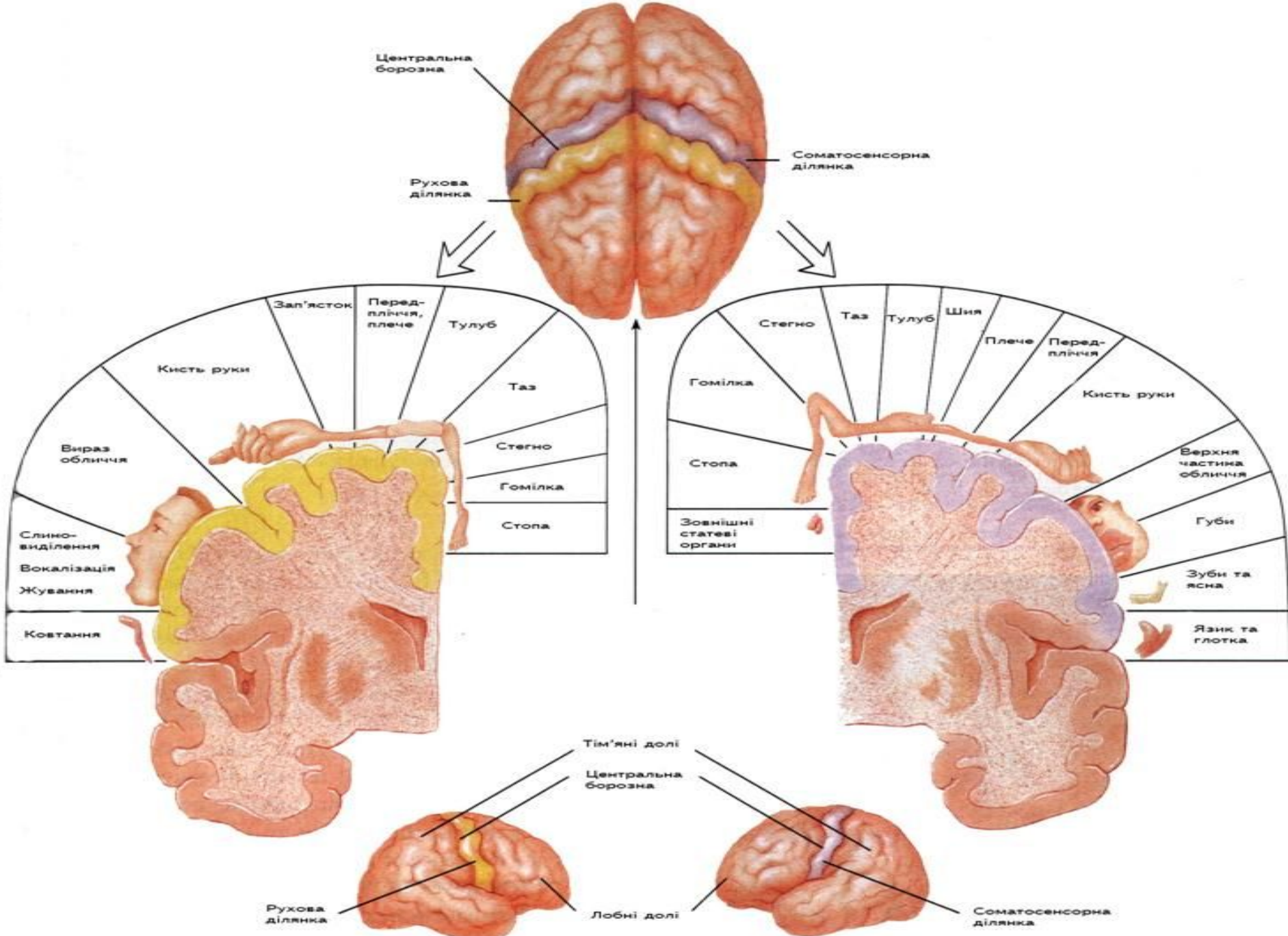
■ **Экклз, 1969**

Мозочок

- До мозочка надходять імпульси від усіх рецепторів, які подразнюються під час рухів тіла. Мозочок бере участь у координації складних рухових актів. Двобічні зв'язки мозочка і кори великого мозку дають йому змогу впливати на довільні рухи.
- Мозочок впливає на функцію деяких автономних центрів, проте головна його роль - це забезпечення узгодженої рухової активності. Мозочок - головний керівний орган рухової системи, який здійснює координацію і контроль усіх видів рухів - від простих рухових актів, до складних форм поведінкової рухової активності

Дякую за увагу